

Valvira

Sosiaali- ja terveysalan
lupa- ja valvontavirasto

Valviran ohje asuntojen siivottomuustapauksissa

Dnro 43/02.07.01/2010

11.03.2011

Esipuhe	3
1. Johdanto	5
1.1 Siivottomuus – moninainen ongelma	5
1.2 Tyypillinen siivoton asunto	6
1.3 Siivottomuuden aiheuttamista terveyshaitoista	6
1.4 Käsityksiä terveyshaitasta ja vakavasta terveyshaitasta	7
2. Määritelmiä	8
3. Siivottomuusongelma viranomaiselle	9
3.1 Yhteydenotto yleensä isännöitsijältä	9
3.2 Toimenpidepyyntö kirjallisena	10
3.3 Toimenpidepyynnöstä asia vireille	10
3.4 Asunnontarkastusmääräys.....	11
4. Asunnontarkastus	13
4.1 Tarkastus.....	14
4.2 Kirjallinen dokumentti tarkastuksesta	16
4.3 Jälkivalvonta.....	17
4.4 Määräykset ja niiden tehostaminen.....	18
4.4.1 Kuuleminen	19
4.4.2 Määräys ja pakkokeinot.....	20
4.4.3 Määräyksen toteutumisen valvonta.....	21
4.4.4 Teettämisen täytäntöönpano	22
4.4.5 Asumiskielto	24
4.5 Käsittely päättyy – asiakirjat arkistoon	25
5. Viranomaisyhteistyö	26
5.1 Sosiaalitoimi	26
5.2 Terveystoimi	26
5.3 Pelastusviranomaiset	27
5.4 Eläinsuojeluviranomaiset.....	28
5.5 Rakennusvalvontaviranomaiset	28
5.6 Ympäristönsuojeluviranomaiset	28
6. Vinkkejä asioiden hoitamiseen ja asiakaspalveluun	30
6.1 Terveyshaitan arviointi	30
6.2 Yhteisymmärrys ja pitkäjänteisyys	30
6.3 Vastuunotto ja vuorovaikutus	30
6.4 Toimiva yhteistyö.....	30
7. Lainsäädäntö	32
Kirjallisuus	32
Lopuksi	32

Dnro 43/02.07.01/2010

11.03.2011

Esipuhe

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) on terveydensuojelulain mukaista valvontaa ohjaavana viranomaisena laatinut tämän ohjeen sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta. Ohje on tarkoitettu ensisijaisesti terveydensuojeluviranomaisille yhdenmukaistamaan toimintaa käsiteltäessä asuinhuoneistojen siivottomuutta koskevia valituksia. Vaikka ohje kuvaakin hyvin yksityiskohtaisesti siivottomuusongelmien käsittelyä terveydensuojeluviranomaisessa, on siitä hyötyä myös muille viranomaisille sekä taloyhtiöille ja kiinteistönomistajille, koska se käsittelee siivottomuusongelmaa myös laajemmasta näkökulmasta.

Ohjeen valmisteluvaiheessa tehtiin yhdeksän kaupungin terveydensuojeluviranomaisille kysely, jolla selvitettiin mm. siivottomuusongelmien yleisyyttä sekä terveydensuojeluviranomaisen toimintatapoja niiden hoitamisessa. Kyselyyn vastanneiden viranhaltijoiden toimialueilla asuu n. 1,9 miljoonaa asukasta, joten sen perusteella saatiin ajantasainen käsitys siitä, miten siivottomuusongelmia tällä hetkellä kuntien terveydensuojeluviranomaisissa hoidetaan.

Siivottomuuteen liittyviä taustatietoja kerättiin myös isännöitsijöiltä. Isännöitsijöille laaditun kyselyn suunnittelussa ja toteutuksessa saatiin apua Suomen Isännöintiliitto ry:n toimitusjohtaja Tero Heikkilältä. Kysely tehtiin isännöitsijöille, jotka toimivat samojen kaupunkien alueella kuin terveydensuojeluviranomaisten kyselyyn osallistuneet. Kyselyllä selvitettiin, kuinka yleisiä siivottomuusongelmat ovat taloyhtiöiden näkökulmasta katsottuna, ja miten niitä taloyhtiöissä hoidetaan. Kyselyssä selvitettiin lisäksi isännöitsijöiden mielipiteitä viranomaistoiminnasta siivottomuuteen liittyvissä asioissa. Kyselyyn vastasi valitettavasti ainoastaan muutama isännöitsijä, joten sen perusteella ei voi tehdä yleistettäviä johtopäätöksiä.

Valmisteluvaiheessa selvitettiin myös muiden viranomaisten toimintaa siivottomuusongelmissa. Näihin selvityksiin liittyen haastateltiin Pohjois-Savon pelastuslaitoksen johtavaa palotarkastajaa Ilkka Iltkosta sekä palotarkastaja Mikko Luukkosta ja Ilkka Korhosta, Kuopion kaupungin terveyspalvelujen johtajaa ylläkäri Matti Pietikäistä sekä Kuopion kaupungin erityisryhmien asumispalvelujen sosiaalityöntekijä Tiina Torvista. Maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesta valvonnasta saatiin tietoja Kuopion kaupungin rakennustarkastaja Antti Kankkuselta. Asiakirjojen arkistointia koskevia neuvoja saatiin Kuopion kaupungin arkistopäällikkö Tuija Turuselta ja teettämiseen liittyvien palvelujen hankintaohjeita Kuopion seudun hankinta- ja logistiikkapäällikkö Anne Hämyseltä.

Arvokkaita näkemyksiä ja kommentteja antoivat myös Valviran sosiaalihuollon ylitarkastaja Minna Miettinen, Helsingin kaupungin johtava ympäristötarkastaja Markku Viinikka, Helsingin kaupungin ympäristölakimies Nora Kankaanrinta ja Kuopion kaupungin ympäristöterveyspäällikkö Hannu Kirjavainen.

On arvioitavissa, että asuntojen siivottomuusongelmiin liittyvät valitukset lisääntyvät entisestään. Osaltaan se viestii siivottomuusongelmien lisääntymisestä, mutta osaltaan se viestii myös yleisestä sietokyvyn heikkeneemisestä, jolloin valitetaan yhä vähäisemmistä ongelmista. Valitusten kä-

Dnro 43/02.07.01/2010

11.03.2011

sittelyssä on tärkeää turvata asianosaisten yksityisyyden suoja, oikeusturva, kotirauha sekä yhdenvertaisuus lain edessä.

Ohjeen on kirjoittanut Kuopion kaupungin ympäristöterveystarkastaja, FM Heikki Kallunki. Ylitarkastaja Pertti Metiäinen on ollut toimeksiannon vastuuhenkilö Valvirassa.

Helsingissä 11. päivänä maaliskuuta 2011

Dnro 43/02.07.01/2010

11.03.2011

1. Johdanto

Terveydensuojeluviranomaisille tulleet asuntojen siivottomuuteen liittyvät valitukset ovat lisääntyneet viimeisen vuosikymmenen aikana. Viimeisten vuosien (2007–2009) aikana yhteydenottojen määrä on kuitenkin tasaantunut siten, että terveydensuojeluviranomaisille on tullut n. 7,6 asuntojen siivottomuutta koskevaa valitusta 100 000 asukasta kohden vuosittain. Näistä yhteydenotoista n. 60 % on johtanut asian vireilletuloon viranomaisessa. Vaikka siivottomuustapauksia tulee vireille lukumääräisesti vähän, niin niiden hoitamiseen menee viranhaltijalta usein suhteellisen paljon aikaa.

1.1 Siivottomuus – moninainen ongelma

Siivottomuusongelmien luonteesta johtuen niiden käsittely terveydensuojeluviranomaisessa poikkeaa muista asumisterveyteen liittyvistä toimenpitepyynnöistä. Siivottomuuden taustalla on lähes aina asukkaan sairautta, kuten dementiaa, tai henkilökohtaisia ongelmia, kuten syrjäytyneisyyttä, alkoholismia, huumeiden käyttöä, mielenterveyden häiriöitä sekä niiden yhdistelmiä. Käytännössä on usein myös niin, ettei siivottomuuden keskeillä elävä asukas koe siivottomuusongelmaa olevankaan.

Siivottomuusongelmien käsittelyä terveydensuojeluviranomaisessa on hankaloittanut myös selkeiden toimintaohjeiden puuttuminen, epätietoisuus viranomaisten toimivallasta ja viranomaisyhteistyön mahdollisuuksista sekä lainsäädännön epätarkkuus (esim. lainsäädännössä käytettyjen termien määrittelemättömyys). Kuntien välillä on lisäksi ollut merkittäviä eroja siivottomuusasioiden hallinnollisessa käsittelyssä, esim. siivottomuusasioita koskevista kyselyyn vastanneiden terveydensuojeluviranomaisien määräyksistä on reilusti yli 60 % annettu kahden kaupungin (eivät pääkaupunkiseudun kaupunkeja) alueella. Kaupungeissa, joissa määräyksiä ei ole annettu lainkaan, on hallinnolliset keinot koettu usein hitaiksi ja raskaiksi käyttää.

Taloyhtiöilläkään ei ole aina tietoa siitä, miten siivottomuusongelmien kanssa on toimittava. Ongelmia on esiintynyt esimerkiksi taloyhtiöiden ja viranomaisten välisessä yhteistyössä. Samaan aikaan, kun viranomaiset ovat uskoneet neuvonnan ja ohjauksen riittäneen, niin taloyhtiöissä on koettu, että he ovat jääneet kokonaan vaille viranomaisapua. Vastapainoksi on ollut taloyhtiöitä, jotka ovat olleet haluttomia tai kykenemättömiä ryhtymään minkäänlaisiin toimenpiteisiin ongelman hoitamiseksi, vaikka asunto-osakeyhtiölaki antaa siihen mahdollisuudet. Esimerkiksi huoneiston hallintaanottomenettely on voitu kokea työlääksi ja hitaaksi prosessiksi. Toisaalta taloyhtiöissä voidaan haluta, että terveydensuojeluviranomainen käy arvioimassa huoneiston siivottomuutta ennen kuin ne ryhtyvät asunto-osakeyhtiölain mahdollistamiin toimenpiteisiin.

Edellä mainituista syistä johtuen siivottomuusongelmien ja niihin liittyvien muiden ongelmien hoitaminen voi olla hankalaa, mikäli terveydensuojeluviranomaisella ei ole riittävästi tietoa asianmukaisista toimintatavoista ja viranomaisyhteistyön mahdollisuuksista.

Dnro 43/02.07.01/2010

11.03.2011

1.2 Tyypillinen siivoton asunto

Tyypillinen siivoton asuinhuoneisto, joista tulee valituksia terveydensuojeluviranomaiselle, on asunto-osakeyhtiön kerrostalossa sijaitseva asunto, jonka huoneistonhaltijana on yksinasuva osakkeenomistaja tai vuokralainen. Valituksia tulee jonkin verran myös rivitaloista (asunto-osakeyhtiö) sekä omakotitaloista, joissa siivottomuus käytännössä aiheuttaa terveyshaittaa pelkästään huoneiston asukkaalle. Omakotitaloista tulevat valitukset ovat yleensä toisilta viranomaisilta, yleensä sosiaaliviranomaiselta, tulevia toimenpidepyyntöjä. Vuokrataloyhtiöistä valituksia tulee harvemmin, koska vuokrataloyhtiöiden on helpompi puuttua vuokralaistensa siivottomiin elintapoihin (esim. siivoton elämä on pätevä häätöperuste).

Siivottoman huoneiston asukas on usein ikääntynyt ja mahdollisesti dementoitunut yksinasuva mies tai nainen. Näiden yksinäisten vanhusten tavanomaiseen elämiseen kuuluvien asioiden hoitaminen on vaikeutunut tai estynyt, jolloin heidän asuntoihinsa kertyy mm. pilaantuvia elintarvikkeita ja muita jätteitä, jotka alkavat ajan kuluessa haisemaan ja keräämään tuholaisia. Siivottomuutta esiintyy myös huoneistoissa, joiden asukas tai asukkaat ovat alkoholin runsaan käytön tai muiden päihteiden käytön seurauksena kyvyttömiä huolehtimaan itsestään ja asuinympäristöstään. Näissä tapauksissa huoneistoihin kerääntyy niin ikään runsaasti jätteitä, mutta myös ihmis- ja eläinperäisiä eritteitä. Kolmas ryhmä ovat yksinäiset mielenterveysongelmista kärsivät henkilöt, jotka eivät kykene huolehtimaan tai eivät halua huolehtia asuinympäristöstänsä siisteydestä. He myös toisinaan keräävät huoneistoon suuret määrät tavaraa esim. taloyhtiöiden jäteastioista. Toistaiseksi pienempänä ryhmänä on ollut "täysin terveet" henkilöt, jotka eivät esimerkiksi osaa tai eivät halua huolehtia asuinympäristöstään. Kaikilla edellä mainituilla ryhmillä voi olla myös lemmikkieläinten pitoon liittyviä ongelmia, jotka osaltaan lisäävät siivottomuuden aiheuttamia haittoja.

1.3 Siivottomuuden aiheuttamista terveyshaitoista

Suomessa ei ole tehty tutkimuksia siivottomuuden aiheuttamista terveyshaitoista. Asuntojen sisäilmastoa selvittäneiden tutkimusten tuloksia soveltamalla voidaan kuitenkin arvioida, että siivottomissa asunnoissa esiintyy esim. orgaanisesta jätteistä peräsin olevia terveyshaittaavia aiheuttavia tekijöitä, kuten erilaisia mikrobeja, joille altistuminen voi aiheuttaa esim. ylähengitysteiden ärsytysoireita, infektioita ja yleisoireita. Ihmis- tai eläinperäisistä eritteistä voi mikrobien lisäksi vapautua sisäilmaan erilaisia typpi- ja rikkiyhdisteitä. Rikkiyhdisteitä voi lisäksi vapautua huonosti toimivista ja hoidetuista viemäreistä. Typpi- ja rikkiyhdisteet voivat aiheuttaa silmien ja limakalvojen ärsytysoireita. Pilaantuvista jätteistä voi vapautua sisäilmaan myös haihtuvia orgaanisia yhdisteitä (VOC), joille altistumiseen liittyvät terveysvaikutukset ovat pääasiassa yhdistelmä ärsytys- ja yleisoireita, kuten silmien ja limakalvojen ärsytysoireita, päänsärkyä ja väsymystä. Pöly, jota siivottomissa asunnoissa voi olla todella runsaasti, koostuu sekä epäorgaanisesta että orgaanisesta pölystä. Pölylle altistuminen voi niin ikään aiheuttaa erilaisia ärsytysoireita.

Siivottomista asunnoista porraskäytävään ja naapurihuoneistoihin kulkeutuva haju voi aiheuttaa stressireaktioita ja huonontaa elämänlaatua. Käytännössä oireita aiheuttaa hajuhaitan kokeminen, sillä suoraa yhteyttä ha-

Dnro 43/02.07.01/2010

11.03.2011

juille altistumisen ja oireilun sekä sairauksien välillä ei ole osoitettu. On muistettava, että haisevien yhdisteiden pitoisuudet ovat yleensä niin matalia, että ne alittavat reilusti terveydelle haitalliset pitoisuudet.

Terveydensuojeluviranomaisen aistinvarainen arvio hajusta on yleensä riittävä peruste terveyshaitan olemassaolon arviointiin eikä esim. sisäilman kemiallista koostumusta ja pitoisuuksia tarvitse tutkia.

1.4 Käsitteitä terveyshaitasta ja vakavasta terveyshaitasta

Terveydensuojeluviranomaisten tulkinnat siivottomuuden aiheuttamista terveyshaitoista ja vakavista terveyshaitoista ovat viranhaltijoiden subjektiivisia arvioita tilanteesta, ja ne vaihtelevat kunnittain ja viranhaltijoittain jonkin verran. Viranhaltijat ovat tulkinneet, että terveydensuojelulain 1 §:n mukaista terveyshaittaa siivottomuusongelmissa aiheuttavat mm. hajut, jotka kulkeutuvat porraskäytävään tai naapuriasuntoihin, ulosteet ja muut eritteet huoneistossa, kärpäset ja muut sisätilojen tuholaiset, asunnossa olevat orgaaniset jätteet, likaiset ja rikkiäiset pinnat sekä lemmikkieläinten jätökset. Vakavaksi terveyshaitaksi on tulkittu mm. edellä mainittujen asioiden vakavampia asteita, kuten kohtuutonta hajuhaittaa asuntoihin, jätteiden ja eritteiden leviämistä rakenteiden läpi toisiin asuntoihin tai rappukäytävään (esim. virtsan leviäminen elementtisaumojen läpi naapurihuoneistoon) ja erittäin runsaita tuholaismääriä.

Dnro 43/02.07.01/2010

11.03.2011

2. Määritelmiä

Siivottomuus, siivoton: Likainen, siistimätön, saastainen (Kielitoimiston sanakirja)

Terveyshaitta: Terveyshaitalla tarkoitetaan ihmisessä todettavaa sairautta, muuta terveydenhäiriötä tai sellaisen tekijän tai olosuhteen esiintymistä, joka voi vähentää väestön tai yksilön elinympäristön terveellisyyttä (Terveydensuojelulaki)

Vakava terveyshaitta: Terveydensuojelulaissa ei ole määritelty vakavan terveyshaitan käsitettä, vaikka sitä laissa käytetäänkin. Asumisterveysoppaassa on esitetty eräänä vakavan terveyshaitan kriteerinä sellaisen olosuhteen esiintymistä, joka jatkuvana oleellisesti vaikeuttaa naapurien asumista tai voi kehittyä asunnon asukkaiden tai naapurien terveyttä uhkaavaksi.

Hajuhaitta: Hajuhaitalla tarkoitetaan hajua, joka koetaan epämiellyttävänä, mutta hajuun liittyviä oireita tai kliinisiä sairauteen viittaavia löydöksiä ei ole.

Viihtyvyyshaitta: Viihtyvyyshaitalla tarkoitetaan tilannetta, joka koetaan epämiellyttävänä, mutta oireita tai kliinisiä sairauteen viittaavia löydöksiä ei ole.

Yhdenvertaisuus: Ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella (Suomen perustuslaki)

Yksityiselämän suoja: Jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu (Suomen perustuslaki)

Oikeusturva: Jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. (Suomen perustuslaki)

Kotirauha: Henkilöille on laissa turvattu oikeus olla toisten häiritsemättä kodissaan (Rikoslaki 24 luku)

Palokuorma: Vapautuva kokonaislämpömäärä, kun tilassa oleva aine täydellisesti palaa. Siihen luetaan kantavat, runkoa jäykistävät, osastoivat ja muut rakennusosat sekä irtaimisto. (Suomen rakentamismääräyskokoelma E1, Rakennusten paloturvallisuus)

Kotipalvelu: Asumiseen, henkilökohtaiseen hoivaan ja huolenpitoon, lasten hoitoon ja kasvatukseen sekä muuhun tavanomaiseen ja totunnaiseen elämään kuuluvien tehtävien ja toimintojen suorittaminen tai niissä avustaminen. (Sosiaalihuoltolaki)

Dnro 43/02.07.01/2010

11.03.2011

3. Siivottomuusongelma viranomaiselle

Siivottomuuteen reagoivat yleensä siivottoman huoneiston naapurit ja taloyhtiöiden kiinteistönhoitajat, jotka kiinnittävät huomiota siivottomasta huoneistosta porraskäytävään kulkeutuvaan hajuun, joka voi pahimmassa tapauksessa kulkeutua porraskäytävän kautta toisiin huoneistoihin. Naapurit ja kiinteistönhoitajat ilmoittavat ongelmasta isännöitsijälle tai kiinteistönomistajan edustajalle, minkä jälkeen taloyhtiö joutuu ottamaan kantaa siivottomuusongelman aiheuttamiin haittoihin. Joissain tapauksissa asukkaat pyytävät toimintaohjeita tai asiaan puuttumista suoraan terveydensuojeluviranomaiselta, jolloin heidät ohjataan ilmoittamaan asiasta ensin isännöitsijälle tai kiinteistönomistajan edustajalle.

Taloyhtiöiden on ensimmäisessä vaiheessa aiheellista neuvotella siivottoman asunnon asukkaan kanssa ongelmasta ja sen hoitamisesta. Ongelman jatkuessa taloyhtiö voi antaa kirjallisen varoituksen siivottomuudesta, ja äärimmäisenä keinona taloyhtiö voi ryhtyä toimenpiteisiin huoneiston ottamiseksi määräajaksi (enintään kolme vuotta) taloyhtiön hallintaan. Vuokrataloyhtiöissä voidaan purkaa asukkaan vuokrasopimus, mikäli haittaa aiheuttava siivottomuus jatkuu varoituksista huolimatta.

3.1 Yhteydenotto yleensä isännöitsijältä

Siivottomuutta koskevat varsinaiset toimenpidepyynnöt tulevat terveydensuojeluviranomaisille pääosin taloyhtiöiden isännöitsijöiden kautta. Toimenpidepyyntöjä tulee jonkin verran myös sosiaaliviranomaisilta. Yksittäisiä perusteltuja toimenpidepyyntöjä tulee myös terveystoimelta, pelastusviranomaisilta, poliisilta, naapureilta (tapauksissa, joissa taloyhtiö ei ole ryhtynyt toimenpiteisiin) sekä siivottoman asunnon asukkaan sukulaisilta.

Osa toimenpidepyynnöistä hoituu ohjauksella ja neuvonnalla, mutta suurin osa (n. 60 %) niistä johtaa asian vireilletuloon. Osa terveydensuojeluviranomaiselle tulleista toimenpidepyynnöistä voidaan pohjatietojen perusteella siirtää kokonaan tai osittain muulle toimivaltaiselle viranomaiselle, kuten sosiaalitoimelle, jolla on mahdollisuus järjestää asukkaalle kokonaisvaltaisempaa hoitoa.

Yleisesti käytössä olleita kriteerejä siivottomuuden aiheuttamien terveyshaittaepäilyjen vireille ottamiseen terveydensuojeluviranomaisessa ovat olleet mm. hajun leviäminen porraskäytävään tai naapuriasuntoihin, hyönteishaitat naapuriasuntoihin, jätteiden keräily huoneistoon, vakavat puutteet elintarvikkeiden säilyttämisessä sekä sosiaaliviranomaisen ilmoitus, ettei asukas pysty huolehtimaan huoneiston siivoamisesta.

Dnro 43/02.07.01/2010

11.03.2011

3.2 Toimenpidepyyntö kirjallisena

Siivottomuutta koskeva toimenpidepyyntö on aiheellista pyytää kirjallisena (myös toiselta viranomaiselta tulevat toimenpidepyynnöt). Taloyhtiöltä tai kiinteistönomistajalta tulevassa toimenpidepyynnössä on esitettävä selvästi ne toimenpiteet, jotka taloyhtiö tai kiinteistönomistaja on ongelman hoitamiseksi jo tehnyt. Mikäli taloyhtiö ei ole tehnyt toimenpiteitä, asiaa ei ole aiheellista ottaa käsiteltäväksi. Poikkeuksen muodostavat toimenpidepyynnöt, joista selviää, ettei taloyhtiö halua ryhtyä toimenpiteisiin asiassa. Asiaa ei oteta käsiteltäväksi myöskään silloin, kun toimenpidepyynnön perusteella ei ole perusteltua syytä epäillä terveyshaitan esiintymistä. Jos terveyshaittaa ei ole syytä epäillä, mutta asia vaikuttaa sellaiselta, että se kuuluu jonkin toisen viranomaisen hoidettavaksi, on asian käsittely siirrettävä toimivaltaiselle viranomaiselle. Monessa tapauksessa asian käsittely voidaan siirtää heti esimerkiksi sosiaalitoimen hoidettavaksi. Mikäli asia ei oteta käsiteltäväksi, on terveydensuojeluviranomaisen ilmoitettava siitä perusteluineen kirjallisesti toimenpidepyynnön tekijälle.

Toimenpidepyyntö otetaan käsiteltäväksi, mikäli taloyhtiö tai kiinteistönomistaja on jo tehnyt toimenpiteitä asian korjaamiseksi (esim. antanut varoituksen tai siivouskehotuksen), eikä tehdyillä toimenpiteillä ole saatu tilannetta korjattua, ja toimenpidepyynnön perusteella voidaan epäillä siivottomuuden aiheuttavan terveyshaittaa.

3.3 Toimenpidepyynnöstä asia vireille

Asian vireilletulon jälkeen terveydensuojeluviranomaisen on ilmoitettava vireilletulosta kaikille asianosaisille. Asianosaisia ovat esimerkiksi taloyhtiö, kiinteistönomistaja, huoneistonhaltija (asukas), osakkeenomistaja ja mahdollisesti asukkaan huoltaja ja joissakin tapauksessa asukkaan edunvalvoja. Ilmoituksen voi tehdä puhelimitse, mutta mikäli asianosaista ei tavoiteta, voi hänelle toimittaa tiedon kirjeellä, johon on hyvä liittää saantitodistus (tarvittaessa haastetiedoksiantona). Asian vireilletulon jälkeen viranhaltijan on tarpeellista selvittää sosiaali- ja terveystoimelta, onko siivottoman asunnon asukas mahdollisesti heidän asiakkaansa.

Vireilletulon jälkeen on suositeltavaa, että terveydensuojeluviranomainen käy alustavasti tutustumassa tilanteeseen isännöitsijän tai kiinteistönomistajan edustajan kanssa. Tämän alustavan käynnin tarkoituksena on arvioida tilanteen vakavuutta, jotta terveydensuojeluviranomainen voi mitoittaa oikein tarvittavat jatkotoimenpiteet. Tärkein tehtävä on arvioida terveyshaitan vakavuutta, eli onko perusteltua syytä epäillä, että siivottomuus aiheuttaa vakavaa terveyshaittaa. Käynti rajataan koskemaan porraskäytävää ja muita siivotonta asuntoa ympäröiviä taloyhtiön yhteisiä tiloja. Tässä yhteydessä voidaan pyrkiä alustavasti keskustelemaan myös siivottomaan asunnon asukkaan kanssa tilanteesta. Asukkaan suostumuksella voidaan asunto tarkastaa samassa yhteydessä.

Varsinaisen asunnontarkastuksen ajankohta on pyrittävä sopimaan siivottoman asunnon asukkaan kanssa puhelimitse tai alustavan käynnin yhteydessä. Mikäli asukas ei vastusta asunnontarkastusta, tarkastukseen ei tarvita terveydensuojeluviranomaisen määräystä. Mikäli asukas vastustaa tarkastusta, määräys tarvitaan. Näissä tapauksissa terveydensuojeluviranomaisella täytyy olla perustellut syyt epäillä vakavan terveyshaitan

Dnro 43/02.07.01/2010

11.03.2011

esiintymistä, ja tieto tarkastusajankohdasta on aiheellista toimittaa asukkaalle postitse saantitodistusta vastaan (tarvittaessa haastetiedoksiannona). Prosessin nopeuttamiseksi on tarkastusmääräyksen antaminen aiheellista delegoida viranhaltijalle, jolloin asiaa ei tarvitse viedä toimielimen käsiteltäväksi.

3.4 Asunnontarkastusmääräys

Tietoikkuna 1:

Terveysuojelulaki 46 § Asunnontarkastus

Asunnon tarkastus yksityiselle kuuluvassa asunnossa muutoin kuin asukkaan tai omistajan omasta aloitteesta voidaan tehdä vain, jos viranomaisella on perustelu syy epäillä asunnosta aiheutuvan asukkaalle tai asunnon naapurille terveyshaittaa. Jos tarkastus tehdään asukkaan tahdon vastaisesti, se voidaan tehdä vain, jos viranomaisella on perusteltu syy epäillä asunnon aiheuttavan asukkaalle tai asunnon naapurille vakavaa terveyshaittaa. Tarkastuksen suorittamiseen tulee tällöin olla kunnan terveydensuojeluviranomaisen antama kirjallinen määräys.

Asunnontarkastusmääräyksessä on esitettävä vähintään seuraavat tiedot:

Merkintä, että asiakirja on salassa pidettävä

Päätöksen tehnyt viranomainen ja päätöksen tekemisen ajankohta

Asia: Asunnon tarkastus yksityiselle kuuluvassa asunnossa asukkaan tahdon vastaisesti

Kohde: Asunnon osoite

Asian vireilletuloon liittyvät tiedot: Vireilletulopäivämäärä ja toimenpitepyynnön tekijä

Asian taustatiedot: Syyt joiden perusteella asunnossa epäillään esiintyvän vakavaa terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä tai olosuhteita

Terveysuojeluviranomaisen määräys: Terveysuojeluviranomainen määrää viranhaltija X.X:n tekemään asunnontarkastuksen, koska asunnossa epäillään esiintyvän tekijöitä tai olosuhteita, jotka voivat aiheuttaa vakavaa terveyshaittaa siellä oleskeleville

Perustelut: Viittaus terveydensuojeluviranomaisella asiassa käytössään oleviin tietoihin ja terveydensuojelulakiin.

Lisätietojen antaja: Asiaa hoitavan viranhaltijan yhteystiedot

Sovelletut oikeusohjeet: Terveysuojelulaki 1, 26, 27, 45, 46 §

Toimivalta: Viittaus kunnan johtosääntöön tai vastaavaan

Jakelu: Osakkeenomistaja, taloyhtiö / kiinteistönomistaja

Allekirjoitukset

Ennen varsinaista asunnontarkastusta on pohdittava tarvitaanko tarkastukselle poliisin virka-apua. Virka-apupyyntö kannattaa tehdä, jos on pienintäkään epäilyä oman turvallisuutensa puolesta.

Dnro 43/02.07.01/2010

11.03.2011

Tietoikkuna 2:

Terveysturvallisuuslaki 48 § Virka-apu

Poliisi ja aluehallintovirasto ovat velvollisia tarvittaessa antamaan virka-apua kunnan terveysturvallisuusviranomaiselle tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamisen valvon-
nassa.

Virka-apupyynnön tekee kirjallisesti ja se voidaan toimittaa poliisille joko sähköpostilla tai faksilla.

Poliisille tehtävästä virka-apupyynnössä on selvittävä ainakin seuraavat asiat:

Merkintä, että asiakirja on salassa pidettävä

Asia: Terveysturvallisuusviranomaisen pyytää poliisin virka-apua asunnon tarkastukseen yksityiselle kuuluvassa asunnossa

Kohde: Asunnon osoite

Ajankohta: Tarkastuksen päivämäärä ja kellonaika

Tarkastuksen tekijä: Viranhaltijan nimi ja puhelinnumero

Muut osallistujat: Esim. isännöitsijä tai kiinteistönomistajan edustaja

Asian taustatiedot: Tarkastuksen syy ja perustelut virka-apupyynnölle

Sovelletut oikeusohjeet: Terveysturvallisuuslaki 1, 26, 27, 45, 46, 48 §

Toimivalta: Viittaus kunnan johtosääntöön tai vastaavaan

Allekirjoitukset

Dnro 43/02.07.01/2010

11.03.2011

4. Asunnontarkastus

Tietoikkuna 3:

Terveydensuojelulaki 45 § Tarkastusoikeus

Terveydensuojeluviranomaisella on oikeus tämän lain mukaisten tehtävien suorittamiseksi tehdä tai teettää tarkastuksia ja niihin liittyviä tutkimuksia.

Tarkastuksen tai tutkimuksen tekijällä on oikeus tehtävänsä suorittamiseksi:

1) päästä alueelle tai rakennukseen, missä harjoitetaan terveydensuojelun kannalta merkityksellistä toimintaa tai missä terveydensuojeluviranomainen perustellusta syystä epäilee esiintyvän tai syntyvän terveyshaittoja;

2) saada tarvittavat, käytettävissä olevat tiedot rakennuksista, laitteista, valmistusmenetelmistä, toiminnan laadusta ja terveydellisten seikkojen arvioimista koskevien mittausten ja tutkimusten tuloksista; sekä

3) tehdä tarvittavat mittaukset ja ottaa tutkimusten tekemiseksi edustava näyte

Hallintolaki 39 § Tarkastus

Viranomaisen on ilmoitettava toimivaltaansa kuuluvan tarkastuksen aloittamisajankohdasta asianosaiselle, jota asia välittömästi koskee, jollei ilmoittaminen vaaranna tarkastuksen tarkoituksen toteutumista. Edellä tarkoitettulla asianosaisella on oikeus olla läsnä tarkastuksessa sekä esittää mielipiteensä ja kysymyksiä tarkastukseen liittyvistä seikoista. Tarkastuksen kuluessa asianosaiselle on, mikäli mahdollista, kerrottava tarkastuksen tavoitteista, sen suorittamisesta ja jatkotoimenpiteistä. Tarkastus on suoritettava aiheuttamatta tarkastuksen kohteelle tai sen haltijalle kohtuutonta haittaa.

Tarkastajan on viipymättä laadittava tarkastuksesta kirjallinen tarkastuskertomus, josta tulee käydä ilmi tarkastuksen kulku ja tarkastajan tekemät keskeiset havainnot. Tarkastuskertomus on annettava tiedoksi tarkastuksessa läsnäoloon oikeutetulle asianosaiselle.

Asunnontarkastuksen tavoitteena on arvioida aiheuttaako huoneiston siivottomuus terveyshaittaa huoneistossa ja / tai naapurihuoneistoissa oleskeleville.

Tarkastusmenettelyyn sovelletaan hallintolakia (39 §). Tarkastukseen ovat oikeutettuja osallistumaan kaikki asianosaiset, joita asia välittömästi koskee. Tavoiteltavaa on, että tarkastukseen osallistuvat tarkastajan lisäksi ainakin asukkaat, sekä taloyhtiön isännöitsijä tai kiinteistönomistajan

Dnro 43/02.07.01/2010

11.03.2011

edustaja. Viranhaltijan on pyydettyä todistettava henkilöllisyytensä sekä virka-asemansa asianosaisille.

4.1 Tarkastus

Tarkastustapahtuma voidaan jakaa kolmeen työvaiheeseen: 1. aloituskeskustelu, 2. tarkastus ja 3. päätöskeskustelu.

1. **Aloituskeskustelun** yhteydessä viranhaltija kertoo asianosaisille asian vireille tuloon johtaneet syyt, tarkastustapahtuman etenemisen sekä tarkastukseen liittyvät rajaukset. Aloituskeskustelun yhteydessä kuullaan sekä asukkaan että kiinteistönomistajan edustajan ja muiden mahdollisten asianosaisten näkemykset asiasta.
2. **Tarkastus** tehdään pääasiassa aistinvaraisin menetelmin.
 - a. Tarkastaja havainnoi huoneistossa olevan tavaran määrää ja laatua.
 - i. On muistettava, että itse tavaran paljoudella ei ole tekemistä terveyshaitan kanssa.
 - ii. Orgaaniset jätteet, kuten pilaantuneet elintarvikkeet, eläintai ihmisperäiset eritteet ja muut mahdollisesti hajuhaittoja aiheuttavat aineet, kuten erilaiset liuottimet ja polttoaineet, ovat asioita joihin on erityisesti kiinnitettävä huomiota.
 - b. Asunnon pieneliötilanne on havainnoitava.
 - i. Kokemuseräisesti voidaan arvioida, että siivottomissa asunnoissa esiintyy usein runsaasti elintarvike- ja tekstiilitalouskoti- ja muiden erilaisten kuoriaisia ja mahlakärpäsiä.
 - ii. Mikäli huoneistossa havaitaan tuholaisia, on niistä hyvä ottaa valokuvia todisteeksi, ja tarvittaessa näytteet niiden tunnistamista varten.
 - c. Aistinvaraisiin menetelmiin kuuluu myös sisäilman laadun arviointi haistelemalla.
 - i. Ilmassa voi olla aistittavissa ummehtunutta mikrobiperäistä tai rikki- ja typpiyhdisteiden hajua.
 - ii. Pelkkä tunkkainen haju ei riitä terveyshaittaepäilyyn perusteeksi, koska yleensä se viittaa riittämättömään ilmanvaihtoon ja / tai puutteelliseen tuuletukseen. Tunkkaisuuden syytä on kuitenkin syytä selvittää (kts. ilmanvaihdon toiminnan tarkastus).
 - iii. Sisäilman laadun aistinvarainen arviointi on lisäksi tehtävä porraskäytävässä ja tarvittaessa naapurihuoneistossa / -huoneistoissa.
 - d. Mikäli asunnossa on lemmikkieläimiä, on myös niiden kuntoa pyrittävä arvioimaan.
 - i. Jos tarkastuksen aikana saadaan näyttöä eläinten epäasiallisesta kohtelusta, asiasta ilmoitetaan eläinsuojeluasioista vastaavalle viranhaltijalle.
 - e. Viranhaltijan on hyvä ottaa valokuvia tarkastuksen aikana.
 - i. Valokuvien käytössä ja säilyttämisessä on kuitenkin muistettava, että ne ovat salassa pidettävää aineistoa.
 - f. Asunnon muiden fysikaalisten olosuhteiden ja tekijöiden tarkastaminen on usein tarpeellista.
 - i. Tarkastuksen aikana on hyvä selvittää asunnon ilmanvaihtojärjestelmän toimintakunto: ovatko poistoilmaventtiilit avoinna ja riittävän puhtaita toimiakseen, miten korvausil-

Dnro 43/02.07.01/2010

11.03.2011

- mansaanti on järjestetty, onko liesituuletin toimintakuntoinen, ja onko sen rasvasuodatin riittävän puhdas.
- ii. Asunnon rakenteiden kosteustekninen tilanne ja mikrobiologinen kunto on useissa tapauksissa hyvä arvioida.
3. **Päätösneuvottelun** yhteydessä kerrataan tarkastuksella tehdyt havainnot ja selvitetään asianosaisille, miten asia etenee viranomaisessa.

Tarkastuksen yhteydessä on pyrittävä arvioimaan tarvitseeko asukas mahdollisesti sosiaali- ja / tai terveystoimen apua. Lisäksi on alustavasti arvioitava huoneistossa olevan palokuorman määrä, mahdollisten palovaarallisten nesteiden säilytystä ja tavaroiden säilytystä tulisijojen läheisyydessä, jotta tarvittaessa voidaan ottaa yhteyttä pelastusviranomaisiin.

Mikäli asunto havaitaan niin siivottomaksi, että on perusteltu syy epäillä sen aiheuttavan terveyshaittaa asukkaalle ja / tai naapureille, asukkaalle annetaan tarkastuspöytäkirjassa kehoitus huoneiston siivoamiseksi ja (tarvittaessa) desinfioimiseksi. Annetuille toimenpiteille on myös asetettava määräajat, jotka on arvioitava tapauskohtaisesti. Tarkoituksenmukainen määräaika voi olla esim. neljä viikkoa pöytäkirjan tiedoksisaannista. Määräaika ei saa olla liian lyhyt, sillä siivottoman asunnon siivoamisjärjestelyt ja mahdollisesti tarvittavan muun avun järjestäminen voi viedä aikaa.

Tietoikkuna 4:

Tarkastuksella tarvitaan mm. seuraavia työkaluja ja -varusteita: kamera, näytteenottovälineet tuholaisnäytteitä varten (kumihanskat, näytepurkki), taskulamppu, pintakosteudenosoitin, merkkisavuja, muistiinpanovälineet, henkilökohtaiset suojaimet (esim. kenkäsuojat, kertakäyttöinen hengityksensuojain, suojahaalari, suojapäähine)

Tietoikkuna 5:

Asunto-osakeyhtiölaki (1599/2009)

8 luku Pääsy osakehuoneistoon ja osakehuoneiston ottaminen yhtiön hallintaan

1 § Pääsy osakehuoneistoon

Yhtiön hallituksen jäsenellä ja isännöitsijällä sekä hallituksen tai isännöitsijän valtuuttamalla on oikeus päästä osakehuoneistoon, kun se on tarpeellista osakehuoneiston kunnan ja hoidon valvomista tai osakehuoneistossa suoritettavaa kunnossapito- tai muutostyötä taikka niiden valvomista varten. Käynti osakehuoneistossa on järjestettävä osakkeenomistajalle ja osakehuoneiston haltijalle sopivana aikana, jollei työn kiireellisyys tai laatu sitä estä. Jos pääsy kielletään, hallituksen jäsenellä ja isännöitsijällä on oikeus saada poliisilta virka-apua.

Dnro 43/02.07.01/2010

11.03.2011

4.2 Kirjallinen dokumentti tarkastuksesta

Terveydensuojeluasetuksen 17 §:n nojalla asunnontarkastuksesta on aina laadittava pöytäkirja, joka toimitetaan kaikille asianosaisille. Siivottomuus-tapauksen tarkastuspöytäkirja ja muut asiaan liittyvät asiapaperit ovat aina salassa pidettäviä, koska niissä väistämättä joudutaan esittämään tietoja henkilön elintavoista ja muista henkilökohtaisista oloista (Laki viranomais-ten toiminnan julkisuudesta). Salassapito merkitään siten, että se näkyy kaikissa asiakirjoissa, ja merkinnästä on käytävä selville, mihin salassapito perustuu.

Tarkastuspöytäkirjassa on esitettävä ainakin seuraavat tiedot:

Merkintä, että asiakirja on salassa pidettävä

Ajankohta: Tarkastuksen päivämäärä ja kellonaika

Tarkastettu kohde: Huoneiston osoitetiedot

Tarkastukseen osallistuneet: Osallistuneiden nimet ja peruste osallistu-miseen

Asian vireilletuloon liittyvät tiedot: Vireilletulopäivämäärä ja toimenpi-depyynnön tekijä

Tarkastuksen aihe: Syyt, joiden perusteella asunnossa epäillään esiinty-vän terveyshaittaa tai vakavaa terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä tai olo-suhteita

Perustiedot rakennuksesta ja asunnosta: Asuinkiinteistön tyyppi ja hal-lintotapa, huoneistoa koskevat tiedot (huoneiston kerros, asuinpinta-ala, asukkaiden lukumäärä, ilmanvaihtojärjestelmä)

Tarkastuksen laajuus: Tarkastuksen rajaus ”tarkastuksella arvioitiin asunnon siivottomuuden mahdollisesti aiheuttamaa terveyshaittaa”

Tarkastuksella tehdyt havainnot: Asunnossa tarkastuksen aikana tehdyt havainnot ja mahdolliset mittaustulokset

Johtopäätökset: Arvio terveyshaitasta

Toimenpiteet: Tarvittaessa toimenpide-esityksiä haittojen korjaamiseksi ja määrääjat niiden toteuttamiseen

Sovelletut oikeusohjeet: Terveydensuojelulaki 1, 26, 27, 45, 46 §, Ter-veydensuojeluasetus 15, 17 §

Dokumentin allekirjoitus: Viranhaltijan allekirjoitus

Liitteet: esim. valokuvia

Jakelu: Kenelle asiakirja on lähetetty tiedoksi

Dnro 43/02.07.01/2010

11.03.2011

Tietoikkuna 6:

TsL 27 § Asunnossa tai muussa oleskelutilassa esiintyvä terveyshaitta

Milloin asunnossa tai muussa oleskelutilassa esiintyy melua, tärinää, hajua, valoa, mikrobeja, pölyä, savua, liiallista lämpöä tai kylmyyttä taikka kosteutta, säteilyä tai muuta niihin verrattavaa siten, että siitä voi aiheutua terveyshaittaa asunnossa tai muussa tilassa oleskelevalle, kunnan terveydensuojeluviranomainen voi velvoittaa sen, jonka menettely tai toimenpide on syynä tällaiseen epäkohtaan, ryhtymään toimenpiteisiin terveyshaitan poistamiseksi tai rajoittamiseksi.

Jos epäkohta aiheutuu asunnon tai muun tilan puutteellisuudesta eikä epäkohdan poistaminen ole mahdollista tai asunnon tai oleskelutilan omistaja tai haltija, milloin tämä omistaja tai haltija on vastuussa puutteellisuuden tai epäkohdan korjaamisesta, ei ole ryhtynyt terveydensuojeluviranomaisen määräämään toimenpiteeseen, kunnan terveydensuojeluviranomainen voi kieltää tai rajoittaa käyttämästä asuntoa tai oleskelutilaa tarkoitukseensa

Tietoikkuna 7:

TsL 31 § Mikrobit ja vahinkoeläimet

Kunnan terveydensuojeluviranomainen voi velvoittaa kiinteistön tai yleisen alueen omistajan tai haltijan ryhtymään tarvittaessa toimenpiteisiin terveyshaittaa aiheuttavien mikrobin ja vahinkoeläinten hävittämiseksi kiinteistöltä tai yleiseltä alueelta.

Kunnan terveydensuojeluviranomainen voi määrätä kunnassa tarpeellisista toimenpiteistä vahinkoeläinten hävittämiseksi, mikäli niiden voidaan katsoa levittävän tauteja tai muutoin aiheuttavan terveyshaittaa.

4.3 Jälkivalvonta

Jos asukkaalle joudutaan antamaan toimenpidekehoitus asunnon siivoamiseksi, on myös jälkivalvonta järjestettävä. Selkeintä on, että viranhaltija käy itse toteamassa tilanteen määräajan umpeuduttua (uusintatarkastus). Mikäli varsinainen tarkastus on kuitenkin tapahtunut hyvässä yhteisymmärryksessä, voidaan jälkivalvonnasta sopia myös esim. isännöitsijän tai sosiaaliviranomaisten kanssa. Tällaisissa tapauksissa isännöitsijä tai sosiaaliviranomainen ilmoittaa viranhaltijalle, miten tilanne on huoneistossa muuttunut annetun määräajan kuluessa.

Asunnon uusintatarkastuksen tarkoituksena on varmistaa, että asukas on reagoinut annettuihin toimenpide-esityksiin. Uusintatarkastusta suunniteltaessa on tarvittaessa oltava yhteydessä muihin viranomaisiin ja pyydetä-

Dnro 43/02.07.01/2010

11.03.2011

vä heitä osallistumaan tarkastukseen tai ottamaan muuten asia hoitaakseen. Itse tarkastus tehdään samalla tavalla kuin varsinainen tarkastus, ja siitä laaditaan tarkastuspöytäkirja, joka toimitetaan kaikille asianosaisille.

Uusintatarkastus voidaan tarvittaessa tehdä yhdessä palotarkastajan tai sosiaalitoimen viranhaltijan kanssa, jolloin saadaan samanaikaisesti eri viranomaisten näkemys tilanteesta. On kuitenkin otettava huomioon, että asukas voi suhtautua tarkastukseen myönteisemmin, kun siihen osallistuvien henkilöiden määrä pidetään mahdollisimman pienenä. Viranomaiset laativat omat dokumenttinsa tarkastuksistaan, ja heitä kaikkia koskee laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta eli kaikkien viranomaisten laatimat asiakirjat ovat pääasiassa salassa pidettäviä.

Jos siivottoman asunnon asukas ei anna lupaa tarkastaa asuntoa uudelleen, viranhaltija tarvitsee uuden määräyksen tarkastukselle. Määräyksen on edelleen perustuttava perusteltuun syyhyn epäillä vakavan terveyshaitan olemassa oloa. Perusteltu syy voi olla esimerkiksi vahva epäily siitä, ettei huoneistoa ole siivottu. Mikäli perusteltua syytä ei ole, ja asukas vastustaa tarkastusta, asuntoa ei voida tarkastaa.

Mikäli uusintatarkastuksessa havaitaan, että siivottomuusongelma on poistunut, tarkastuspöytäkirjan johtopäätöksiin on aiheellista kirjata, ettei asia anna terveydensuojeluviranomaiselle aihetta muihin toimenpiteisiin. Tapauksen käsittely terveydensuojeluviranomaisessa voidaan päättää ja asiaa koskevat asiakirjat arkistoida.

Mikäli terveyshaittaa aiheuttava siivottomuusongelma jatkuu, on tarkastuspöytäkirjassa suositeltavaa antaa uusi kehoitus ja määräaika asunnon puutteiden korjaamiseen. Uusi määräaika kannattaa antaa alkuperäistä lyhyempänä (esim. kaksi viikkoa).

4.4 Määräykset ja niiden tehostaminen

Mikäli asukas ei noudata uusittuja kehoituksia, ja siivottomuus jatkuu toisenkin annetun määräajan jälkeen, eikä asiaan ole saatu apua muidenkaan toimivaltaisten viranomaisten kautta, on terveydensuojeluviranomaisen annettava määräys terveyshaitan poistamisesta. Ennen määräyksen antamista on asianosaisia kuultava. Siivottomuustapauksissa tilaisuus selityksen antamiseen on varattava asukkaalle, koska hänen menettelynsä on syynä terveyshaittaan. Tarvittaessa voidaan kuulla myös muita asianosaisia.

Dnro 43/02.07.01/2010

11.03.2011

4.4.1 Kuuleminen

Tietoikkuna 8:

Hallintolaki 34 § Asianosaisen kuuleminen

Asianosaiselle on ennen asian ratkaisemista varattava tilaisuus lausua mielipiteensä asiasta sekä antaa selityksensä sellaisista vaatimuksista ja selvityksistä, jotka saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun.

Asian saa ratkaista asianosaista kuulematta, jos:

- 1) vaatimus jätetään tutkimatta tai hylätään heti perusteettomana;
- 2) asia koskee palvelussuhteeseen tai vapaaehtoiseen koulutukseen ottamista;
- 3) asia koskee hakijan ominaisuuksien arviointiin perustuvan edun myöntämistä;
- 4) kuuleminen saattaa vaarantaa päätöksen tarkoituksen toteutumisen tai kuulemisesta aiheutuva asian käsittelyn viivästyminen aiheuttaa huomattavaa haittaa ihmisten terveydelle, yleiselle turvallisuudelle taikka ympäristölle; tai
- 5) hyväksytään vaatimus, joka ei koske toista asianosaista tai kuuleminen on muusta syystä ilmeisen tarpeetonta.

Asukkaan kuuleminen tehdään kirjallisesti ennen määräyksen antamista. Kuulemiskirjeessä yksilöidään terveyshaitat ja niiden johdosta mahdollisesti annettavat määräykset, sekä määräysten mahdolliset uhkasakkolain mukaiset tehosteet. Kuulemiskirje toimitaan asukkaalle postitse saantitodistusta vastaan (tarvittaessa haastetiedoksiantona), ja siinä on käytävä esille ainakin seuraavat asiat:

Merkintä, että asiakirja on salassa pidettävä

Kuulemisen tarkoitus: Kuuleminen terveyshaitan poistamisesta, sitä koskevien mahdollisten määräysten antamisesta sekä asetettavasta määräajasta ja mahdollisesti asetettavasta teettämishuosta.

Kohde: Asunnon osoite

Asian taustatiedot: Asian vireilletuloon liittyvät tiedot ja syyt joiden perusteella asunnossa epäillään esiintyvän vakavaa terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä tai olosuhteita

Tiedot tarkastuksista: Tarkastuspäivämäärät, tiivistelmä olennaisimmista havainnoista sekä viittaukset tarkastuspöytäkirjoihin.

Yksilöidyt tiedot asioista, mistä selitystä pyydetään: Selitystä pyydetään esim. tarkastuksissa todetuista epäkohdista, mahdollisesti annettavista määräyksistä, mahdollisesti asetettavasta pakkokeinoista (esim. teettämishuosta) sekä asetettavasta määräajasta

Ohjeet vastineen toimittamiseen: Määräaika vastineen toimittamiselle, ja viranomaisen yhteystiedot

Dnro 43/02.07.01/2010

11.03.2011

Tieto, että selvityksen antamatta jättäminen ei estä asian ratkaisua**Lisätietojen antaja:** Asiaa hoitavan viranhaltijan yhteystiedot**Sovelletut oikeusohjeet:** Terveydensuojelulaki 1, 26, 27, 45, 46, 51, 53 §, Hallintolaki 34, 35 (jos kuullaan edunvalvojaa tai huoltajaa), 36 §, Uhkakakolaki 14 §**Liitteet:** Kuulemisen kohteena olevat asiakirjat alkuperäisinä tai jäljennösinä.**Allekirjoitukset**

4.4.2 Määräys ja pakkokeinot

Tietoikkuna 9:

Terveydensuojelulain 27 §:n mukaan terveydensuojeluviranomainen voi velvoittaa ryhtymään toimenpiteisiin terveystaitan poistamiseksi tai rajoittamiseksi, milloin asunnossa esiintyy sellaisia olosuhteita, joista voi aiheutua terveystaittaa asunnossa oleskelevalle.

Terveydensuojelulain 51 §:n mukaan kunnan terveydensuojeluviranomaisella on oikeus antaa yksittäisiä kieltoja ja määräyksiä, jotka ovat välttämättömiä terveystaitan poistamiseksi tai sen ehkäisemiseksi.

Terveydensuojelulain 53 §:n mukaan kunnan terveydensuojeluviranomainen voi tehostaa terveydensuojelulain nojalla antamaansa kieltä tai määräystä uhkasakolla tai uhalla, että tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella tai että toiminta keskeytetään tai kielletään. Uhkasakkoa, teettämisuhkaa ja keskeyttämisuhkaa koskevassa asiassa sovelletaan muuten, mitä uhkasakko-laissa (1113/90) säädetään.

Terveydensuojelulain 27 §:n nojalla kunnan terveydensuojeluviranomainen voi velvoittaa (määrätä) siivottoman asunnon asukkaan ryhtymään toimenpiteisiin siivottomuuden aiheuttamien terveystaittojen poistamiseksi. Päätösvaltaa voi olla kunnissa delegoitu myös viranhaltijalle, jolloin viranhaltija voi antaa määräyksen huoneiston siivottomuuden aiheuttaman terveystaitan poistamiseksi. On kuitenkin suositeltavaa, että siivousmääräyksen antaa terveydensuojeluviranomainen, jolloin tehosteet eli pakkokeinot voidaan asettaa samassa päätöksessä päävelvoitteen kanssa.

Terveydensuojeluviranomainen voi asettaa määräyksen tehosteeksi pakkokeinoja. Käytännöllisin pakkokeino siivottomuusongelmissa on teettämisuhka, jonka asettamisessa noudatetaan uhkasakko-lain (1113/90) menettelytapasäännöksiä. Joissain tapauksissa voidaan harkita myös uhkasakon käyttöä.

Teettämisuhka asetetaan määräämällä päävelvoite, eli esim. huoneiston siivoaminen, pilaantuneiden elintarvikkeiden jätteenkäsittelyyn toimittaminen tai tuholaisen hävittäminen, asukkaan noudatettavaksi teettämisen uhalla. Jokaisen päävelvoitteen tehosteeksi on asetettava oma teettämisuhka. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että huoneiston siivoamiselle asetetaan oma teettämisuhka, pilaantuneiden elintarvikkeiden jätteenkä-

Dnro 43/02.07.01/2010

11.03.2011

sittelyyn toimittamiselle oma teettämishuone ja tuholaisen hävittämiseksi oma teettämishuone.

Terveydensuojeluasetuksessa (17 §) on säädetty terveydensuojeluviranomaisen päätöksen sisällöstä. Päätös toimitetaan asukkaalle postitse saantitodistusta vastaan (tarvittaessa haastetiedoksiannona). Määräyksessä on käytävä selville ainakin seuraavat asiat:

Merkintä, että asiakirja on salassa pidettävä

Päätöksen tehnyt viranomainen ja päätöksen tekemisen ajankohta

Kohde: Huoneistonhaltija ja hänen yhteystietonsa

Tiedot tarkastuksista: Tarkastuspäivämäärät, tiivistelmä olennaisimmista havainnoista sekä viittaukset tarkastuspöytäkirjoihin.

Asianosaisten kuuleminen: Vastine tai mikäli sitä ei ole tullut, niin tieto siitä.

Terveyshaitta: Todetaan terveyshaitat ja niiden perustelut

Määräys ja sen perustelut: Huoneisto on esim. 1. tyhjennettävä pilaantuneista elintarvikkeista, 2. siivottava huolellisesti ja 3. siellä havaitut tuholaiset on hävitettävä. Huoneisto on tarkastuksilla havaittu niin siivottomaksi, että sen voidaan perustellusti epäillä aiheuttavan terveyshaittaa huoneistossa oleskeleville (perustelut on esitettävä mahdollisimman yksityiskohtaisesti).

Todetaan asianosaisten antamien selvitysten ja väitteiden vaikutus tehtävään päätökseen.

Toimenpiteiden tekemiselle varattu määräaika: Määrätyt toimenpiteet on oltava tehtyinä x.x.xxxx mennessä (määräajan on oltava objektiivisesti riittävä)

Jatkotoimenpiteet asiassa: Mikäli huoneistoa ei ole määräaikaan mennessä 1. tyhjennetty pilaantuneista elintarvikkeista, 2. siivottu huolellisesti eikä 3. siellä havaittuja tuholaisia ole hävitetty annettuun määräaikaan mennessä, huoneistossa 1. olevat pilaantuneet elintarvikkeet toimitetaan asianmukaiseen jätteenkäsittelyyn, 2. huoneisto siivotaan ja 3. tuholaiset hävitetään kunnan toimesta ja toimenpiteistä aiheutuneet kustannukset peritään huoneistonhaltijalta

Lisätietojen antaja: Asiaa hoitavan viranhaltijan yhteystiedot

Sovelletut oikeusohjeet: Terveydensuojelulaki 1, 26, 27, 51, 53 §, Terveydensuojeluasetus 17 §, Hallintolaki 34 §, Uhkasakkolaki 14 §

Toimivalta: Viittaus terveydensuojelulakiin (51 §) sekä kunnan johtosäätöön tai vastaavaan

Liitteet: Kuulemisen kohteena olevat asiakirjat alkuperäisinä tai jäljennöksinä.

Muutoksenhakuohjeet: Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla xx. hallinto-oikeuteen. Valitusosoitus on liitteenä

Allekirjoitukset

Jakelu: Kenelle asiakirja on lähetetty tiedoksi

4.4.3 Määräyksen toteutumisen valvonta

Terveydensuojeluviranomaisen on varmistettava antamiensa määräyksen toteutuminen. Määräyksen toteutuminen on todettava uusintatarkastuksella. Mikäli asukas on ryhtynyt määräyksen mukaisiin toimenpiteisiin, ja huoneisto on siivottu siten, ettei enää ole perusteltua syytä epäillä terveyshaitan esiintymistä, asian käsittely viranomaisessa päättyy ja asiaan liittyvät asiakirjat voidaan arkistoida.

Dnro 43/02.07.01/2010

11.03.2011

Mikäli asukas ei ole ryhtynyt toimenpiteisiin terveyshaitan poistamiseksi, on viranomaisen ryhdyttävä toimenpiteisiin pakkokeinojen täytäntöönpanemiseksi

4.4.4 Teettämisen täytäntöönpano

Ulkasakkolain 10 §:n mukaan teettämisen asettanut viranomainen voi määrätä teettämisen täytäntöön pantavaksi, jos päävelvoitetta ei ole noudatettu eikä noudattamatta jättämiseen ole pätevää syytä.

Terveydensuojeluviranomaisen on tehtävä erillinen päätös teettämisen täytäntöönpanosta. Ennen päätöksentekoa on varmistuttava siitä, että päävelvoitteen ja teettämisen asettamispäätös on lainvoimainen. Lainvoimaisuustodistuksen saa hallinto-oikeudesta pyytämällä. Ennen päätöksentekoa on myös asukasta kuultava täytäntöönpanosta hallintolain 34 §:n ja ulkasakkolain 22 §:n mukaisesti. Asukkaalta pyydetään selitystä siitä, onko hänellä esittää pätevää syytä päävelvoitteen noudattamatta jättämiselle. Kuulemiskirje toimitetaan asukkaalle postitse saantitodistusta vastaan (tarvittaessa haastetiedoksiintona).

Kuulemiskirjeessä on käytävä esille ainakin seuraavat asiat:

Merkintä, että asiakirja on salassa pidettävä

Kuulemisen tarkoitus: Kuuleminen teettämisen täytäntöönpanosta.

Kohde: Asunnon osoite

Tiedot annetusta määräyksistä: Tiivistelmä annetuista määräyksistä
Yksilöidyt tiedot asioista, mistä selitystä pyydetään: Selitystä pyydetään teettämisen täytäntöönpanosta, ja siitä, onko asukkaalla esittää pätevää syytä päävelvoitteen noudattamatta jättämiselle.

Ohjeet vastineen toimittamiseen: Määräaika vastineen toimittamiselle, ja viranomaisen yhteystiedot

Tieto, että selvityksen antamatta jättäminen ei estä asian ratkaisua

Lisätietojen antaja: Asiaa hoitavan viranhaltijan yhteystiedot

Sovelletut oikeusohjeet: Terveydensuojelulaki 53 §, Hallintolaki 34, 35(jos kuullaan edunvalvojaa tai huoltajaa), 36 §, Ulkasakkolaki 1, 10, 15, 16, 17, 22 §

Liitteet: Asiassa aikaisemmin annettu määräys kopiona

Allekirjoitukset

Kuulemisen jälkeen terveydensuojeluviranomainen tekee päätöksen teettämisen täytäntöönpanosta. Päätös toimitetaan asukkaalle postitse saantitodistusta vastaan (tarvittaessa haastetiedoksiintona). Päätöksessä on käytävä selville ainakin seuraavat asiat:

Merkintä, että asiakirja on salassa pidettävä

Päätöksen tehnyt viranomainen ja päätöksen tekemisen ajankohta

Kohde: Huoneistonhaltija ja hänen yhteystietonsa

Taustatiedot: Esitetään tiivistetysti päävelvoitteen ja teettämisen asettamispäätös, ja todetaan, että päävelvoitteen ja teettämisen asettamispäätös on lainvoimainen. Lisäksi todetaan, mitä määräajan jälkeen tehdyllä tarkastuksella on havaittu

Asianosaisten kuuleminen: Vastine tai mikäli sitä ei ole tullut, niin tieto siitä.

Dnro 43/02.07.01/2010

11.03.2011

Terveyshaitta: Todetaan terveyshaitat ja niiden perustelut

Päätös ja sen perustelut: Huoneisto 1. tyhjennetään pilaantuneista elintarvikkeista, 2. siivotaan huolellisesti ja 3. huoneistossa havaitut tuholaiset hävitetään kunnan toimesta ja toimenpiteistä aiheutuneet kustannukset peritään huoneistonhaltijalta siinä järjestyksessä kuin laissa verojen ja maksujen täytäntöönpanosta on säädetty.

Todetaan lyhyesti, mitä tarkastuksella on havaittu (että ei ole noudatettu päävelvoitetta)

Esitetään tiivistelmä asianosaisen mahdollisesta vastineesta. Mikäli vastine on tullut, todetaan myös, että asianosaisen esille tuomat seikat eivät muodosta uhkasakkolaissa tarkoitettua pätevää syytä päävelvoitteen noudattamatta jättämiselle.

Lisätietojen antaja: Asiaa hoitavan viranhaltijan yhteystiedot

Sovelletut oikeusohjeet: Terveydensuojelulaki 53 §, Hallintolaki 34 §, Uhkasakkolaki 1, 10, 15, 16, 17, 22, 23, 24 §, Laki verojen ja maksujen täytäntöönpanosta 1 §

Toimivalta: Viittaus kunnan johtosääntöön tai vastaavaan

Liitteet: Asiaan liittyvät asiakirjat alkuperäisinä tai jäljennösinä.

Muutoksenhakuohjeet: Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla xx. hallinto-oikeuteen. Valitusosoitus on liitteenä (muutoksenhaku uhkasakkolain 24 §:n mukaisesti)

Allekirjoitukset

Jakelu: Kenelle asiakirja on lähetetty tiedoksi

Uhkasakkolain 15 §:n mukaan tekemättä jätetty työ saadaan tehdä tai työnteko tai muu toiminta keskeyttää taikka laitteen tai muun esineen käyttö estää siitä huolimatta, että 1 momentissa tarkoitettuun päätökseen haetaan muutosta, jollei valitusviranomaisen toisin määrää. Tämä tarkoittaa sitä, että huoneisto voidaan siivouttaa, vaikka asia olisi kesken hallinto-oikeudessa. Huoneisto on lisäksi oltava tarkastettuna, jotta voidaan olla varmoja, että päävelvoitetta ei ole noudatettu.

Täytäntöönpanossa huoneistossa tarvittavat toimenpiteet tehdään kunnan kustannuksella ja niistä aiheutuneet kustannukset peritään asukkaalta (laki verojen ja maksujen täytäntöönpanosta). Toimenpiteiden teettämistä varten terveydensuojeluviranomaisen ei yleensä tarvitse järjestää kilpailutusta, koska niistä aiheutuvat kustannukset ovat melko alhaisia. Toimeksiannossa on kuvattava annettavat tehtävät mahdollisimman yksityiskohtaisesti, siinä on mm. annettava ohjeet jätteiden hävittämistä varten. Pääsääntöisesti huoneistoista ei pidä poistaa jätteenä kuin pilaantuneita elintarvikkeita. Jossain tapauksissa myös ihmis- ja eläinperäisten eritteiden saastuttamat kalusteet, kuten patjat ja sohvatyynyt, on aiheellista toimittaa jätteenkäsittelyyn, mikäli niitä ei voida enää pestä. Tehtävän toimeksi saaneelle yritykselle on toimeksiannon yhteydessä kirjallisesti ilmoitettava, että kysymyksessä on salassa pidon piiriin kuuluva viranomaisasia.

Terveydensuojeluviranomaisen on valvottava toimenpiteiden teettämistä joko paikan päällä tai olemalla muuten työn suorittajan ja asianosaisten tavoitettavissa. Asukkaan on myös oltava paikalla joko henkilökohtaisesti tai edustajansa välityksellä, jotta esim. jätteeksi luokiteltavat pilaantuneet elintarvikkeet ja tavarat voidaan poistaa huoneistossa yhteisymmärryksessä. Mikäli jätteenkäsittelyyn toimitetaan tavaroita tai esineitä on ne, yksilöitävä kirjallisesti, ja niistä on myös aiheellista ottaa valokuvat todistus-

Dnro 43/02.07.01/2010

11.03.2011

aineistoksi. On suositeltavaa, että yksilöinnin yhteydessä esitetään kirjallisesti perusteet, miksi tavarat tai esineet toimitetaan jätteenkäsittelyyn. Toimenpiteiden toteuttamiseen on tarvittaessa pyydettävä virka-apua poliisilta, jotta työntekijöiden turvallisuus voidaan varmistaa.

4.4.5 Asumiskielto

Yksittäisissä tapauksissa huoneiston siivottomuus voi aiheuttaa niin vakavaa terveyshaittaa huoneistossa oleskeleville, että terveydensuojeluviranomaisen on ryhdyttävä toimenpiteisiin asumisen rajoittamiseksi. Näissä tapauksissa asumiskielto annetaan terveydensuojelulain 27 § 2 momentin nojalla. Terveydensuojelulain 51 §:n perusteella valvontaa suorittava kunnan viranhaltija saa kiireellisissä tapauksissa antaa kiellon, mutta se on saatettava viipymättä kunnan terveydensuojeluviranomaisen ratkaistavaksi.

Terveydensuojeluviranomaisen on tehtävä päätös asumiskiellosta. Ennen päätöksen antamista asianosaisia on kuultava, kuten siivousmääräyksen yhteydessäkin.

Asumiskieltopäätöksessä on esitettävä ainakin seuraavat tiedot (Terveydensuojeluasetus 17 §):

Merkintä, että asiakirja on salassa pidettävä

Päätöksen tehnyt viranomainen ja päätöksen tekemisen ajankohta

Päätökseen veloitettu: Huoneistonhaltijan nimi ja yhteystiedot

Asian vireilletuloon ja taustoihin liittyvät tiedot: Milloin ja kenen aloitteesta asia on tullut vireille

Tarkastukset ja havainnot: Tiedot tehdyistä tarkastuksista ja merkittävimmät havainnot.

Kuuleminen: Asianosaisten kuulemiseen liittyvät tiedot

Vastine kuulemiseen: Vastine tai mikäli sitä ei ole tullut, niin tieto siitä.

Terveyshaitta: Todetaan terveyshaitta ja sen perustelut

Päätös: Huoneisto määrätään asumiskieltoon. Huoneisto on siivottava perusteellisesti...

Perustelut: Huoneiston käytöstä aiheutuu asukkaalle terveyshaittaa. Huoneistossa on tarkastuksien aikana havaittu tekijöitä ja olosuhteita, joiden voidaan perustellusti epäillä aiheuttavan terveyshaittaa, eikä huoneistonhaltija ole ryhtynyt terveydensuojeluviranomaisen määräämiin toimenpiteisiin epäkohtien poistamiseksi.

Täytäntöönpano: Päätös tulee heti voimaan (tämä on mahdollista, jos päätös tehdään kiireellisenä 51 § 2 momentin nojalla)

Toimivalta: Kunnan johtosäntö tai vastaava

Päätöksen perusteena olevat asiakirjat: esim. tarkastuspöytäkirjat

Sovelletut oikeusohjeet: Terveydensuojelulaki 1, 26, 27, 51, 57 §, Hallintolaki 34 §,

Muutoksenhakuohjeet: Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla xx. hallinto-oikeuteen. Valitusosoitus on liitteenä

Allekirjoitukset

Jakelu: Kenelle asiakirja on lähetetty tiedoksi

Asumiskiellon perusteluna on aina asukkaille aiheutuva terveyshaitta. Asumiskiellon purkaminen on mahdollista vain terveydensuojeluviranomaisen päätöksellä, ja se edellyttää, että huoneiston on tarkastuksen pe-

Dnro 43/02.07.01/2010

11.03.2011

rusteella todettu sellaiseksi, ettei siivottomuuden voida perustellusti epäillä aiheuttavan terveyshaittaa siellä oleskeleville.

Poliisi on velvollinen antamaan virka-apua asumiskieltopäätöksen täytäntöönpanossa.

4.5 Käsittely päättyy – asiakirjat arkistoon

Asian käsittelyn päättyttyä siihen liittyvät asiakirjat arkistoidaan asiakirjojen arkistointisäännöksiä ja – ohjeita noudattaen. Arkistointilain mukaan asiakirjat on säilytettävä siten, että ne ovat turvassa tuhoutumiselta, vahingoittumiselta ja asiattomalta käytöltä. Asiakirjat, joita ei ole määrätty pysyvästi säilytettäväksi tulee hävittää niille määrätyn säilytysajan jälkeen siten, että tietosuoja on varmistettu.

Kuntaliiton julkaisun Kunnallisten asiakirjojen säilytysajat, Ympäristöterveydenhuolto 16 (2003) mukaan terveydensuojelulain mukaisiin määräyksiin ja päätöksiin liittyvät asiakirjat, ja niihin liittyvät keskeiset valmisteluasiakirjat (tutkimus- ja näytteenotto- ja mittaustulokset, selvitykset, muistutukset ja lausunnot) säilytetään pysyvästi. Tarkastuspöytäkirjat ja – kertomukset, joihin ei liity määräyksiä ja päätöksiä, sekä toimenpideohjeet ja vastaavat on säilytettävä asian voimassaoloajan (vireilläoloajan) ja harkinnan mukaisen ajan verran. Esimerkiksi Kuopiossa näiden asiakirjojen säilytysaika on kymmenen vuotta. Salassa pidettävät asiakirjat on pyrittävä mahdollisuuksien mukaan arkistomaan erillään julkisista asiakirjoista.

Dnro 43/02.07.01/2010

11.03.2011

5. Viranomaisyhteistyö

Terveydensuojeluviranomaisten on erittäin tärkeää tehdä yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa asuntojen siivottomuusongelmien hoitamiseksi. Hallintolain mukaan viranomaisen on toimivaltansa rajoissa ja asian vaatimassa laajuudessa avustettava toista viranomaista tämän pyynnöstä hallintotehtävän hoitamisessa sekä muutoinkin pyrittävä edistämään viranomaisten välistä yhteistyötä. Seuraavassa on esitetty tiivistetysti siivottomuusongelmien hoitamisen kannalta merkityksellisiä viranomaisia, heidän toimintaa ohjaavaa lainsäädäntöä sekä heidän toimintaansa käytännössä.

5.1 Sosiaalitoimi

Sosiaalitoimen viranhaltijat ovat säännöllisesti tekemissä asuntojen siivottomuusongelmien kanssa. Vakavampia siivottomuusongelmia koskevat toimenpidepyynnöt tulevat heille yleensä terveydensuojeluviranomaisen kautta. Sosiaalitoimella on mahdollisuus puuttua siivottomuusongelmiin mm. kotikäynnein sekä asiakkaan sosiaalisen tilanteen kartoituksen avulla. Sosiaalisen tilanteen kartoituksen yhteydessä voidaan selvittää, onko asiakkaalla mahdollisuutta ostaa siivousta tai voidaanko toimeentulotuella myöntää siivousta. Lisäksi sosiaalitoimi voi selvittää mahdollisuuksia muuhun apuun, kuten ennalta ehkäisevään toimeentulotukeen, jonka avulla siivousta voidaan järjestää.

Sosiaalitoimen toimintaa ohjaa sosiaalihuoltolaki, laki toimeentulotuesta, laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista, lastensuojelulaki, päihdehuoltolaki ja mielenterveyslaki. Tärkein asuntojen siivottomuusongelmiin liittyvä laki on sosiaalihuoltolaki, jossa on säädetty mm., että kunnan on huolehdittava mm. koti- ja asumispalveluiden järjestämisestä. Kotipalveluja annetaan alentuneen toimintakyvyn, perhetilanteen, rasittuneisuuden, sairauden, synnytyksen, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn perusteella. Asumispalveluja, jolla tarkoitetaan palvelu- tai tukiasumisen järjestämistä, annetaan henkilölle, joka erityisestä syystä tarvitsee apua tai tukea asunnon tai asumisensa järjestämisessä. Mielenterveyslain 5 § 2.momentin mukaan kunnan on järjestettävä mahdollisuus tarvittavaan sosiaaliseen kuntoutukseen liittyvään tuki- ja palveluasumiseen.

Sosiaalitoimen viranhaltijoilla on asukkaan huollon tarpeen selvittämiseksi oikeus päästä asuntoon kunnan sosiaaliviranomaisen määräämän sosiaalihuollon viranhaltijan määräyksestä (Sosiaalihuoltolaki 41 §). Tarvittaessa he voivat pyytää virka-apua poliisiviranomaiselta (laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22 §).

Sosiaalihuollon tarpeen arvioinnista ja palvelujen järjestämisestä vastaavat sosiaalitoimessa sosiaaliryöntekijät ja sosiaaliohjaajat, jotka on organisoitu eri tavoin eri kunnissa. Eritysryhmille voi olla lisäksi omia palveluja, joilla autetaan mm. päihde- ja mielenterveysongelmaisia, vankilasta vapautuneita ja asunnottomia. Sosiaalitoimi tekee siivottomuuteen liittyvissä asioissa läheistä yhteistyötä terveystoimen kanssa.

5.2 Terveystoimi

Terveystoimi käsittelee siivottomuusongelmiin liittyviä tai niitä sivuavia tapauksia suunnilleen saman verran kuin terveydensuojeluviranomaiset.

Dnro 43/02.07.01/2010

11.03.2011

Toimenpidepyynnöt tulevat heille pääasiassa toisilta viranomaisilta (terveydensuojelu- ja sosiaaliviranomaiset).

Terveystoimi osallistuu siivottomuusongelmiin liittyvien asioiden hoitamiseen pääasiassa mielenterveyslain ja tartuntatautilain lain nojalla. Mielenterveyslaissa on määritelty mielenterveystyöhön kuuluvaksi yksilön psyykkisen hyvinvoinnin, toimintakyvyn ja persoonallisuuden kasvun edistämistä sekä mielisairauksien ja muiden mielenterveydenhäiriöiden ehkäisemistä, parantamista ja lievittämistä. Mielenterveystyöhön kuuluvat myös mielisairautta tai muuta mielenterveydenhäiriötä potevalle henkilölle annettavat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut. Tartuntatautilain mukaan tartuntatautien vastustamistyöhön kuuluu tartuntatautien ehkäisy, varhaistoteaminen ja seuranta, epidemian selvittämiseksi tai torjumiseksi tarvittavat toimenpiteet sekä tartuntatautiin sairastuneen tai sairastuneeksi epäillyn tutkimus, hoito ja lääkinnällinen kuntoutus sekä sairaalainfektioiden torjunta.

Mielenterveysongelmista kärsivien huoneistonhaltijoiden asiat ohjataan terveystoimessa mielenterveystyön puolelle. Vanhukset ohjataan pääasiassa kotihoidon palveluiden piiriin, jonka piiriin pääsemiseen vaikuttaa ensisijaisesti arvio asiakkaan kunnosta. Kotihoidon piirissä olevista henkilöistä suurin osa on nimenomaan vanhuksia, mutta sen piiriin voi käytännössä kuulua myös muun ikäisiä asiakkaita. Terveystoimi tekee siivottomuuteen liittyvissä asioissa läheistä yhteistyötä sosiaalitoimen kanssa.

5.3 Pelastusviranomaiset

Pelastusviranomaisille tulee asuntojen palokuorma-asioihin liittyviä yhteydenottoja suunnilleen saman verran kuin terveydensuojeluviranomaiselle tulee yhteydenottoja asuntojen siivottomuusongelmista. Toimenpidepyynnöt tulevat heille pääasiassa suoraan taloyhtiöiltä, mutta jonkin verran toimenpidepyyntöjä tulee myös sosiaali- ja terveydensuojeluviranomaisilta.

Pelastusviranomaisen toimintaa ohjaa pelastuslaki, jota ollaan parhaillaan uudistamassa. Pelastuslakia sovelletaan mm. tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäisyyn ja pelastustoimintaan. Jos pelastuslain mukaisessa palotarkastuksessa tai muutoin asunnossa havaitaan puutteita, pelastusviranomaisen on määrättävä ne korjattavaksi. Jos puutteita ei voi heti korjata, annetaan korjaamiselle määräaika. Jos palotarkastuksessa tai muutoin havaittu puutteellisuus tai virheellinen menettely aiheuttaa välittömän onnettomuusvaaran, on pelastusviranomaisella oikeus tarvittaessa heti keskeyttää toiminta ja määrätä onnettomuuden ehkäisemiseksi välttämättömistä toimenpiteistä. Määräystä on heti noudatettava.

Siivottomuusongelmiin liittyvillä tai niitä sivuavilla palotarkastuksilla arvioidaan huoneistojen palokuormaa. Arviointi on käytännössä aina subjektiivista, ja se perustuu viranhaltijan pätevyyteen ja asiantuntemukseen. Palokuormaa arvioitaessa otetaan huomioon mm. asuntoon varastoidun tavaran laatu ja määrä.

Uusi pelastuslaki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2011.

Dnro 43/02.07.01/2010

11.03.2011

5.4 Eläinsuojeluviranomaiset

Eläinsuojeluviranomaisten toimintaa ohjaa eläinsuojelulaki. Eläinsuojelulain tarkoituksena on suojella eläimiä parhaalla mahdollisella tavalla kärsimykseltä, kivulta ja tuskalta. Lain tarkoituksen on myös edistää eläinten hyvinvointia ja hyvää kohtelua.

Jos on aihetta epäillä, että eläintä hoidetaan, kohdellaan tai käytetään tämän lain taikka sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastaisesti, aluehallintovirastolla, kunnaneläinlääkärillä, kunnan terveydensuojeluvallontaa hoitavalla viranhaltijalla, poliisilla ja eläinsuojeluvallontajalla on oikeus suorittaa tarkastus. Kotirauhan piirissä tarkoitettua tarkastusta saa suorittaa vain viranomaisena ja sen saa suorittaa vain, jos se on välttämättömä tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi ja on aihetta epäillä eläimen omistajan tai haltijan syyllistyneen lain vastaiseen, rangaistavaksi säädettyyn menettelyyn.

Käytännössä eläinsuojeluvallontaa tekevät kunnan eläinlääkäri ja terveydensuojeluvallontaa tekevät viranhaltijat. Siivottomuustapauksien yhteydessä eläinsuojelulain mukaisia tarkastuksia tehdään hyvin harvoin (yksittäisiä vuosittain).

5.5 Rakennusvalvontaviranomaiset

Kuntien rakennusvalvontaviranomaiset valvovat rakennuksia maankäyttö- ja rakennuslain nojalla. Lain 22 luvun mukaan rakennus ympäristöineen on pidettävä sellaisessa kunnossa, että se jatkuvasti täyttää terveellisyyden, turvallisuuden ja käyttökelpoisuuden vaatimukset eikä aiheuta ympäristöhaittaa tai rumenna ympäristöä. Rakennus ja sen energiahuoltoon kuuluvat järjestelmät on pidettävä sellaisessa kunnossa, että ne rakennuksen rakennustapa huomioon ottaen täyttävät energiatehokkuudelle asetetut vaatimukset. Jos rakennuksen kunnossapitovelvollisuus laiminlyödään, kunnan rakennusvalvontaviranomaisena voi määrätä rakennuksen korjattavaksi tai sen ympäristön siistittäväksi. Jos rakennuksesta on ilmeistä vaaraa turvallisuudelle, tulee rakennus määrätä purettavaksi tai kieltää sen käyttäminen.

Käytännössä rakennusvalvontaviranomaiset käsittelevät asuntojen sisätilojen siivottomuuteen liittyviä asioita hyvin vähän. Heidän valvonta kohdistuu enemmän ympäristöä häiritsevään ulkovarastointiin.

5.6 Ympäristönsuojeluviranomaiset

Ympäristönsuojeluviranomaiset voivat joissain tapauksissa osallistua siivottomuusongelmien hoitamiseen. Tällaisia tapauksia ovat esim. pientalojen siivottomuusongelmat, joissa myös piha-alueille on kertynyt jätteenä luokiteltavaa tavaraa ja roskaa. Ympäristönsuojeluviranomaiset voivat puuttua tilanteeseen sekä ympäristönsuojelulain että jätelain nojalla. Ympäristönsuojelulain tavoitteena on pyrkiä ehkäisemään ympäristön pilaantumista sekä poistamaan ja vähentämään pilaantumisesta aiheutuvia vahinkoja, turvaamaan terveellinen ja viihtyisä sekä luonnontaloudellisesti kestävä ja monimuotoinen ympäristö ja ehkäisemään jätteiden syntyä ja haitallisia vaikutuksia. Jätelain mukaan kaikessa toiminnassa on mahdollisuuksien mukaan huolehdittava siitä, että jätettä syntyy mahdollisimman vähän ja

Dnro 43/02.07.01/2010

11.03.2011

ettei jätteestä aiheudu merkityksellistä haittaa tai vaikeutta jätehuollon järjestämiselle eikä vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle.

Dnro 43/02.07.01/2010

11.03.2011

6. Vinkkejä asioiden hoitamiseen ja asiakaspalveluun

6.1 Terveyshaitan arviointi

Terveyshaitan ja vakavan terveyshaitan määritelmien ymmärtäminen on ensiarvoisen tärkeää, jotta itse terveyshaittaa voidaan arvioida. Asuinhuoneiston siivottomuus on yleensä terveyshaitta vain siivottoman huoneiston asukkaille. Vakavaa terveyshaittaa siivottomuus aiheuttaa asukkaillekaan hyvin harvoin. Jos asukas kuitenkin vastustaa tarkastusta, on harkittava tapauskohtaisesti, voidaanko epäillä vakavan terveyshaitan esiintymistä, jotta itse asunto päästään ylipäätään tarkastamaan. Yksittäistapauksissa huoneiston siivottomuus on päässyt niin pahaksi, että siitä voidaan katsoa aiheutuvan terveyshaittaa naapurihuoneistojen asukkaille. Yleensä naapurihuoneistoihin kulkeutuvat hajut ovat lieviä, eikä niiden voida epäillä aiheuttavan terveyshaittaa, mutta viihtyvyys- ja hajuhaittaa ne varmasti aiheuttavat.

6.2 Yhteisymmärrys ja pitkäjänteisyys

Asianosaisten kanssa on pyrittävä toimimaan yhteisymmärryksessä. Usein pitkäjänteinen ohjaus ja neuvonta auttavat parempaan lopputulokseen kuin määräyksien, teettämishenkien ja asumiskieltojen käyttäminen.

6.3 Vastuunotto ja vuorovaikutus

Siivottomuusongelmien hoitaminen vaatii vastuunottokykyä. Vastuunottoa on varsinaisen tarkastusprosessin asianmukainen hoitaminen, mutta myös asian siirtäminen muille toimivaltaisille viranomaisille. Hyvät vuorovaikutustaidot auttavat hankalien tilanteiden selvittämisessä ja vähentävät väärinkäsityksiä. Vastuunottamisella ja hyvillä vuorovaikutustaidoilla saadaan asianosaiset luottamaan viranomaisen toimintaan, jolloin asian hoitaminen ja hyvän lopputuloksen saavuttaminen helpottuu.

6.4 Toimiva yhteistyö

Ennakkoon solmitut hyvät ja henkilökohtaiset suhteet oman toimialueen sosiaali- ja terveystoimen viranhaltijoihin sekä pelastustoimen palotarkastajiin auttavat siivottomuusongelmien kokonaisvaltaisessa hoitamisessa. Eri viranomaisten kesken on hyvä sopia paikalliset pelisäännöt siivottomuusongelmien hoitamiseen. Pelisäännöt on suositeltavaa tehdä kirjallisesti esim. prosessikaavion muotoon. Pelisäännöissä kuvataan vähintään siivottomuusongelmien käsittely ja eteneminen eri viranomaisissa, ja listataan viranhaltijoiden yhteystiedot.

Dnro 43/02.07.01/2010

11.03.2011

Tietoikkuna 10:

Hyvän hallinnon perusteet (hallintolaki 434/2003)

6 § Hallinnon oikeusperiaatteet

Viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti sekä käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Niiden on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia.

7 § Palveluperiaate ja palvelun asianmukaisuus

Asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita ja viranomaisen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti.

8 § Neuvonta

Viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkailleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa sekä vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin. Neuvonta on maksutonta.

Jos asia ei kuulu viranomaisen toimivaltaan, sen on pyrittävä opastamaan asiakas toimivaltaiseen viranomaiseen.

9 § Hyvän kielenkäytön vaatimus

Viranomaisen on käytettävä asiallista, selkeää ja ymmärrettävää kieltä.

Asiakkaan oikeudesta käyttää omaa kieltään viranomaisessa asioidessaan on voimassa, mitä siitä erikseen säädetään tai mitä johtuu Suomea sitovista kansainvälisistä sopimuksista.

Dnro 43/02.07.01/2010

11.03.2011

7. Lainsäädäntö

Alla olevassa luettelossa on listattu siivottomuusongelmien hoitamiseen liittyvää lainsäädäntöä:

1. Suomen perustuslaki (731/1999)
2. Terveysturvallisuuslaki (763/1994)
3. Terveysturvallisuusasetus (1280/1994)
4. Hallintolaki (434/2003)
5. Hallintolainkäyttölaki (586/1996)
6. Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999)
7. Laki verojen ja maksujen täytäntöönpanosta (706/2007)
8. Asunto-osakeyhtiölaki (1599/2009)
9. Pelastuslaki (468/2003)
10. Uhkasakkolaki (1113/1990)
11. Mielenterveyslaki (1116/1990)
12. Tartuntatautilaki (583/1986)
13. Sosiaalihuoltolaki (720/1982)
14. Eläinsuojelulaki (247/1996).
15. Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999)
16. Ympäristönsuojelulaki (86/2000)
17. Jätelaki (1072/1993)
18. Arkistointilaki (831/1994)

Kirjallisuus

Kielitoimiston sanakirja, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2006

Asumisterveysopas, Sosiaali- ja terveysministeriön Asumisterveysohjeen (STM:n oppaita 2003:1) soveltamisopas, Ympäristö ja Terveys-lehti 2009

Terveysturvallisuus, Pönkä Antti, Suomen ympäristöterveys Oy 1996

Kunnallisten asiakirjojen säilytysajat. Määräykset ja suositukset, Ympäristöterveydenhuolto 16, Kuntaliitto 2003

Lopuksi

”Nykyaikainen korkeatasoinen ja ihmisarvoinen hygienia on ollut mahdollista saavuttaa vain pitkäjänteisellä kasvatuksella, teknisellä kehityksellä, hyvällä infrastruktuurilla, ennaltaehkäisevällä terveydenhuollolla ja tasokkaalla sairaanhoidolla. Jos niitä ei voida pitää yllä, koko järjestelmä alkaa rapautua. Yleismaailmallinen talouden taantuma on osoittanut selvästi, miten valtiot ja yhteiskunnat voivat vajota nopeasti aikaisempien vuosien matalammalle tasolle. Hygienen saavuttamisen ja säilyttämisen perustana on nyky-yhteiskunnissa lainsäädäntö, mutta sen lisäksi tarvitaan viranomaisten toteuttamaa valvontaa ja ohjausta. On kuitenkin muistettava, että hygienen tasoa ei voida saavuttaa eikä ylläpitää ilman yhteistyötä väestön ja yksityisten ihmisten kanssa. Valitettavasti yhteiskuntien ja myös väestön oma kiinnostus käyttää varoja hygienen ylläpitämisen ja edistämisen hyväksi on vähentynyt. Syrjäytyneiden ja hygieniasta täysin piittaamattomien ihmisten määrä yhteiskunnissa

Dnro 43/02.07.01/2010

11.03.2011

*on lisääntynyt eri syistä. Heillä sairastumisen ja ennenaikaisen kuoleman riski on paljon normaalia suurempi, ja tartunnanvaarallista tautia sairastaessaan he muodostavat myös tavanomaista suuremman riskin ympäristölleen. ”Hygienian historiaa 1900-luvun aikana, Arno Forsius, LKT, professori
(<http://www.saunalahti.fi/arnoldus/henkhyg3.htm>)*